

USUS MAGISTER
EST OPTIMUS

ROZPRAWY PRAWNICZE OFIAROWANE
PROFESOROWI ANDRZEJOWI KUBASOWI

Usus magister est optimus
Rozprawy prawnicze ofiarowane Profesorowi Andrzejowi Kubasowi

Redaktorzy Księgi:
dr Barbara Jelonek-Jarco
mec. Rafał Kos
dr Julita Zawadzka

Wydawca: Natalia Adamczyk

Recenzja naukowa: prof. UŚ dr hab. Ewa Rott-Pietrzyk

Autor zdjęcia: Jakub Kaczmarczyk

© **Wydawnictwo C.H.Beck 2016**
Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: TimPrint
Druk i oprawa: *Elpil, Siedlce*

ISBN: 978-83-255-8097-1

ISBN e-book 978-83-255-8098-8

Przekazanie sprawy sądowi polubownemu przez sąd powszechny (postępowanie remisyjne) – art. 1209 KPC

1. Wstęp

Niniejsze opracowanie dedykuję Panu Profesorowi *Andrzejowi Kubasowi*, mojemu Patronowi w czasie odbywania aplikacji adwokackiej w Krakowie, jako uczczenie Jego pracy naukowej i praktyki. Współpraca z Panem Profesorem stanowiła (i wciąż stanowi) dla mnie nie tylko okazję do nieustannej nauki prawa. Charyzma Pana Profesora, jego poczucie humoru, ale przede wszystkim postawa czynią z Niego, w moim przekonaniu, wzór adwokata, ale i arbitra. Jako że praktyka Pana Profesora obejmuje także postępowania arbitrażowe, moim naturalnym wyborem był temat związany z szeroko pojętym arbitrażem.

Zgodnie z art. 1209 § 1 KPC sąd (powszechny), do którego wniesiono skargę o uchylenie wyroku sądu polubownego, może – na wniosek jednej ze stron – zawiesić postępowanie na czas określony, aby umożliwić sądowi polubownemu ponowne podjęcie postępowania w celu usunięcia podstaw do uchylenia wyroku sądu polubownego. Zgodnie natomiast z § 2 w podjętym postępowaniu sąd polubowny wykonuje czynności wskazane przez sąd. Przepis art. 1202 KPC stosuje się odpowiednio. Stronom nie przysługuje jednak odrębna skarga o uchylenie wydanego w tym trybie wyroku sądu polubownego. Zarzuty do czynności sądu polubownego oraz przeciwko wydanemu wyrokowi sądu polubownego rozpoznaje sąd po podjęciu postępowania.

Artykuł 1209 KPC przewiduje instytucję tzw. remisji (postępowania remisyjnego). Trudno o znalezienie przepisu części piątej KPC – który poza niedoskonałościami językowymi („ponowne podjęcie” to pleonazm) – wywołuje tyle negatywnych opinii doktrynalnych. Zarzuca się mu szereg wad, począwszy od lapidarnego uzasadnienia jego wprowadzenia (ograniczonego praktycznie do stwierdzenia, że „powinien usprawnić on postępowanie”¹), terminologię i styl powodujące trudności interpretacyjne², naruszanie niezależności arbitrażu i ujawnienie stanowiska sądu państwowego co do zasadności skargi przed rozstrzygnięciem

---

¹ R. Morek, w: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, red. E. Marszałkowska-Krzyż, Warszawa 2015, komentarz do art. 1209, Nb 1.

² A. Zielony, Postępowanie rektyfikacyjne i remisyjne dotyczące wyroku sądu polubownego, PS 2007, Nr 3, s. 48.

sprawy³, po pozostawianiu w sprzeczności z ideą sądownictwa polubownego i wprowadzanie „bałaganu procesowego”⁴. Wszystko prowadzi to do znikomej praktycznej przydatności tego przepisu⁵.

Celem niniejszego artykułu jest podsumowanie wątpliwości co do wykładni art. 1209 KPC oraz przedstawienie propozycji takiej jego interpretacji, która pozwoli uczynić z niego – na tyle, ile to możliwe – przydatne narzędzie *de lege lata*. Przedstawione zostaną także propozycje *de lege ferenda*.

2. Pierworzór art. 1209 KPC – art. 34 ust. 4 ustawy modelowej UNCITRAL

Pierworzór dla obecnego brzmienia części piątej KPC stanowiła ustawa modelowa UNCITRAL z 1985 r. (dalej: „ustawa modelowa”)⁶. Zgodnie z jej art. 34 ust. 4⁷ sąd państwowy, do którego wniesiono skargę o uchylenie wyroku sądu polubownego na wniosek strony, jeżeli uzna to za właściwe, może zawiesić postępowanie skargowe na określony przez siebie czas, w celu umożliwienia sądowi polubownemu podjęcia postępowania arbitrażowego lub podjęcia takich innych czynności, jakie w ocenie sądu polubownego wyeliminują podstawy uchylenia. Postępowanie remisyjne przewidziane jest w kilku porządkach prawnych, m.in. USA, Niemczech, Wielkiej Brytanii czy Szwajcarii; natomiast prawo austriackie nie przewiduje takiego rozwiązania⁸.

Już pobieżna lektura wskazanego przepisu ustawy modelowej ukazuje zasadnicze wręcz różnice ze sformułowaniem (literalnym brzmieniem) art. 1209 KPC. Podstawowa, konstrukcyjna różnica dotyczy podmiotu, do którego należy inicjatywa odnośnie do zmian; art. 34 (4) ustawy modelowej inicjatywę przyznaje sądowi polubownemu, do którego należy ocena, jakie czynności podjąć, by usunąć podstawy wadliwości wyroku. Zgodnie z art. 1209 § 1 KPC

³ P. Prus, w: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, red. M. Manowska, Warszawa 2013, komentarz do art. 1209, Nb 6.

⁴ A. Zieliński, w: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, red. A. Zieliński, Warszawa 2014, komentarz do art. 1209, Nb 4 i 7.

⁵ Według stanu na 31.1.2016 r. w portalu orzeczeń sądów powszechnych Ministerstwa Sprawiedliwości nie znajdowało się wedle najlepszej wiedzy autora ani jedno orzeczenie sądu, w którym sąd zastosował przepis art. 1209 KPC. Podobną tezę, w zakresie arbitrażu międzynarodowego, postawił G. Born. Zob. G. Born, *International Arbitration: Law and Practice*, Alphen aan den Rijn 2012, s. 348.

⁶ UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration of 1985, <http://www.uncitral.org/>.

⁷ Trafne tłumaczenie tego przepisu zaproponowała A. Szczęśniak, Kilka uwag o postępowaniu remisyjnym w sprawach ze skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego, e-Przegląd Arbitrażowy 2013, Nr 3–4, s. 60–61. Jedynymi zmianami, które proponuje autor niniejszego artykułu jest: 1) zmiana liczby mnogiej („na wniosek stron”) na pojedynczą („na wniosek strony”), gdyż liczba mnoga mogłaby sugerować, że postępowanie remisyjne może być wszczęte tylko na zgodny wniosek stron, oraz 2) zmiana sformułowania „ponowne wszczęcie postępowania” na „podjęcie postępowania”, co jest zgodniejsze zarówno z brzmieniem art. 34 ust. 4 ustawy modelowej (*resume the proceedings*), jak i duchem tego przepisu; odmiennie A. Zielony, *Postępowanie rektyfikacyjne*, s. 49, który twierdzi, że w art. 1209 KPC chodzi o ponowne rozpoznanie sprawy.

W oryginale: *The court, when asked to set aside an award, may, where appropriate and so requested by a party, suspend the setting aside proceedings for a period of time determined by it in order to give the arbitral tribunal an opportunity to resume the arbitral proceedings or to take such other action as in the arbitral tribunal's opinion will eliminate the grounds for setting aside.*

⁸ Zob. S. Riegler, *Remission of the Case from the State Court to the Arbitral Tribunal*, w: *Ch. Klausegger, P. Klein, Austrian Yearbook on International Arbitration 2012*, Wiedeń 2012, s. 231–236.

to *prima facie* sąd państwowy „wskazuje” sądowi polubownemu czynności, które ma podjąć. To ostatnie rozwiązanie było rozważane również podczas prac nad ustawą modelową, ale ostatecznie z niego zrezygnowano⁹.

3. Sąd właściwy do zastosowania postępowania remisyjnego

Postępowanie ze skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego począwszy od 1.1.2016 r. jest jednoinstancyjne z możliwością wniesienia skargi kasacyjnej (art. 1208 § 3 KPC)¹⁰. Uprzednio, postępowanie było dwuinstancyjne, również z możliwością wniesienia skargi kasacyjnej. W tym kontekście nie jest jasne, co oznacza użyty w art. 1209 § 1 KPC zwrot: „sąd, do którego wniesiono skargę o uchylenie wyroku sądu polubownego”. Możliwe są co najmniej dwie interpretacje. Albo, w stanie prawnym sprzed nowelizacji, chodziło tutaj wyłącznie o sąd pierwszej instancji w postępowaniu skargowym, albo o którykolwiek z sądów rozpoznających tę skargę. Zgodzić należy się z tym drugim poglądem. Skoro celem art. 1209 KPC jest uniknięcie uchylenia wyroku¹¹, wypełnienie celu powinno być możliwe na każdym etapie postępowania. Po nowelizacji należy stwierdzić, że sądem, o którym mowa w art. 1209 § 1 KPC jest przede wszystkim sąd apelacyjny, do którego wniesiono skargę (zob. art. 1208 § 1 KPC). Jeśli na mocy art. 398¹⁶ KPC Sąd Najwyższy może orzec co do istoty sprawy, to powinien mieć on również możliwość zastosowania art. 1209 KPC. Praktyczna przydatność zastosowania tego przepisu w postępowaniu przed Sądem Najwyższym może się jednak okazać znikoma.

4. Działanie sądu powszechnego na wniosek lub z urzędu

Zgodnie z art. 1209 KPC sąd działać ma na wniosek strony, a nie z urzędu¹². Co istotne, może to być wniosek „jednej ze stron”, a więc niekoniecznie strony skarżącej. Również przeciwnik skargi, który zgadza się z argumentami skarżącego lub po prostu chce uniknąć uchylenia korzystnego dla siebie wyroku, może zaproponować zastosowanie art. 1209 KPC.

Więcej wątpliwości budzi jednak kwestia związania sądu powszechnego wnioskiem strony. Sąd nie jest związany wnioskiem w tym sensie, że nie musi go uwzględnić, nawet jeśli wniosek obu stron jest zgodny¹³; świadczy o tym użycie w art. 1209 § 1 KPC słowa „może”. Omawiany przepis nie precyzuje jednak, czy sąd powszechny może „rozszerzyć” zakres postępowania remisyjnego i wskazać także inne kwestie, które budzą jego wątpliwości. W niniejszym artykule prezentowane jest stanowisko, zgodnie z którym sąd powszechny w ogóle nie powinien wskazywać przyczyn wadliwości wyroku, które miałyby być „naprawione” przez sąd polubowny. Przyjmując to stanowisko za trafne, problem zakresu rozszerzenia re-

⁹ Tamże, s. 241.

¹⁰ Postępowania postarbitrażowe zostały zmienione na mocy ustawy z 10.9.2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów (Dz.U. z 2015 r. poz. 1595). W postępowaniu ze skargi o uchylenie wyroku i o uznanie wyroku zagranicznego od wydanego orzeczenia przysługuje skarga kasacyjna (odpowiednio art. 1208 § 3 oraz 1215 § 3 KPC), a w postępowaniu o uznanie wyroku krajowego od wydanego przez sąd postanowienia przysługuje zażalenie do innego składu sądu (art. 1214 § 4 KPC).

¹¹ A. Zielony, Postępowanie rektryfikacyjne, s. 49.

¹² A. Zieliński, w: Kodeks postępowania cywilnego, red. A. Zieliński, komentarz do art. 1209, Nb 2; tak też A. Szczęśniak, Kilka uwag, s. 63, proponując jednak, aby przyznać sądowi powszechnemu taką możliwość.

¹³ A. Zielony, Postępowanie rektryfikacyjne, s. 49.

misji nie aktualizuje się. Gdyby jednak przyjąć, że z art. 1209 § 1 *ab initio* KPC wynika, że sąd powszechny w istocie wskazuje przyczyny wadliwości wyroku, należałoby dopuścić, aby sąd powszechny mógł powołać dodatkowo, prócz przyczyn wskazanych przez stronę we wniosku, co najmniej te podstawy skargi, które może uwzględnić z urzędu, a zatem brak zdatności arbitrażowej i naruszenie podstawowych zasad porządku prawnego (art. 1206 § 2 pkt 1–2 KPC)¹⁴.

5. Właściwy etap postępowania na zastosowanie art. 1209 KPC (wniosek strony)

Artykuł 1209 KPC nie precyzuje, kiedy strona może złożyć wniosek o przeprowadzenie postępowania remisyjnego. Nie powinno budzić wątpliwości, że wniosek taki może być zawarty już w skardze lub odpowiedzi na skargę. Pojawia się jednak pytanie, czy możliwe jest złożenie takiego wniosku później. Wydaje się, że z art. 1209 KPC nie wynika ograniczenie terminem składania przez stronę wniosku o zwrócenie sprawy sądowi polubownemu. Nawet jednak, gdyby takich podstaw dopatrywać się w przepisach o apelacji (mających zastosowanie w postępowaniu skargowym na mocy odesłania z art. 1207 § 2 KPC), to art. 1209 KPC stanowi regulację szczególną i jego cel – „uratowanie wyroku” przed uchyleniem (lub doprowadzeniem do takiego stanu, w którym zgodny z prawem wyrok sądu polubownego ma pozostać w obrocie prawnym) jest w tym zakresie wartością nadrzędną.

6. Właściwy etap postępowania na zastosowanie art. 1209 KPC (działanie sądu)

Z art. 1209 KPC nie wynika również, kiedy sąd powszechny może wydać postanowienie o zawieszeniu postępowania i przekazaniu sprawy sądowi polubownemu. Z jednej strony można twierdzić, że powinno to nastąpić na wstępnym etapie sprawy, np. po zapoznaniu się z aktami sprawy i merytorycznej ocenie podstaw skargi¹⁵. Z drugiej strony zasadne wydaje się uprzednie zbadanie sprawy przez sąd powszechny całościowo i przeprowadzenie rozprawy, aby ocenić zasadność wniosku¹⁶. Tak jak w przypadku terminu na złożenie wniosku przez strony KPC nie przewiduje ani terminu początkowego, ani terminu końcowego na skorzystanie przez sąd powszechny ze swoich uprawnień. Inną sprawą jest, kiedy z takich uprawnień należy skorzystać. Biorąc pod uwagę prawo strony do przedstawienia swoich racji, przed zastosowaniem art. 1209 KPC sąd powinien przeprowadzić rozprawę, aby umożliwić stronom wypowiedzenie się odnośnie do podstaw do zastosowania postępowania remisyjnego. Sąd winien bowiem zbadać, czy są w ogóle widoki na usunięcie wadliwości wyroku sądu polubownego¹⁷.

¹⁴ A. Szczęśniak, Kilka uwag, s. 63; odmiennie A. Zielony, Postępowanie rektryfikacyjne, s. 51.

¹⁵ T. Ereciński, w: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, red. T. Ereciński, t. 5, Warszawa 2012, komentarz do art. 1209, Nb 3; R. Morek, w: Kodeks postępowania cywilnego, red. E. Marszałkowska-Krześ, komentarz do art. 1209, Nb 2.

¹⁶ A. Szczęśniak, Kilka uwag, s. 64.

¹⁷ A. Zielony, Postępowanie rektryfikacyjne, s. 49–50.

7. Treść i zaskarżalność postanowienia wydanego przez sąd powszechny w trybie art. 1209 KPC

Omawiany przepis w § 1 wskazuje, że sąd powszechny może zawiesić postępowanie, a w § 2 – że sąd polubowny wykonuje czynności wskazane przez sąd. Prawidłowe będzie wydanie przez sąd powszechny jednego postanowienia, w którym zawarte będą oba te rozstrzygnięcia¹⁸. Takie postanowienie będzie niezaskarżalne. Zgodnie bowiem z art. 1159 § 2 KPC, na postanowienie sądu powszechnego wydane na podstawie części piątej KPC przysługuje zażalenie w wypadkach wskazanych w ustawie. Artykuł 1209 KPC nie przewiduje zaskarżenia postanowienia o zawieszeniu postępowania, a zatem „stanowi inaczej” w rozumieniu art. 1207 § 2 KPC i nie pozwala na stosowanie – w ramach odesłania do przepisów księgi pierwszej części pierwszej – przepisu art. 394 § 1 pkt 6 KPC o zaskarżalności postanowienia o zawieszeniu postępowania^{19, 20}. Zresztą, nawet gdyby dopuścić zaskarżalność postanowienia o zawieszeniu, to niedopuszczalne byłoby zaskarżenie postanowienia przekazującego sprawę sądowi polubownemu. Możliwa byłaby zatem sytuacja, w której sprawa w istocie zostałaby zwrócona do sądu polubownego, jedynie bez zawieszenia postępowania sądowego (wobec uchylecia postanowienia o zawieszeniu wskutek wniesienia zażalenia).

8. „Ponowne podjęcie postępowania”

Dalsze zastrzeżenia budzi zwrot „ponowne podjęcie postępowania”. Nie jest bowiem jasne, w jakim zakresie ma być podjęte postępowanie. Czy chodzi tutaj wyłącznie o działania arbitrow, np. naradę lub sporządzenie uzasadnienia wyroku, czy też umożliwienie działań stron, np. przeprowadzenie rozprawy, możliwość uzupełnienia argumentacji. Pomocne w tej kwestii może być sięgnięcie do brzmienia art. 34 (4) ustawy modelowej, który wyraźnie przewiduje, że sąd polubowny powinien podjąć takie czynności, „jakie w ocenie sądu polubownego wyeliminują podstawy uchylecia”. W konsekwencji należałoby dopuścić szeroką możliwość działania sądu polubownego w postępowaniu prowadzonym na podstawie art. 1209 KPC²¹. Zwłaszcza że sąd w takim postępowaniu może wydać wyrok, który będzie – po uznaniu lub stwierdzeniu wykonalności – miał moc równą wyrokowi sądu państwowego. Uniemożliwienie sądowi polubownemu ukształtowania procesu w sposób kontradyktoryjny byłoby niepożądane.

¹⁸ Rozwiązanie takie wprost przewiduje *A. Zielony* (*A. Zielony*, Postępowanie rektryfikacyjne, s. 52), a dopuszcza *A. Zieliński* (*A. Zieliński*, w: Kodeks postępowania cywilnego, red. *A. Zieliński*, komentarz do art. 1209, Nb 4).

¹⁹ Odmiennie stanowisko zajmują jednak niektórzy przedstawiciele doktryny. Zob. np. *A. Zielony*, Postępowanie rektryfikacyjne, s. 52; *A. Szczęśniak*, Kilka uwag, s. 65, którzy wskazują, że postanowienie o zawieszeniu postępowania jest zaskarżalne. Należy wskazać, że odmiennie stanowisko w tym zakresie zajmuje także Sąd Najwyższy. Zgodnie z uchw. SN z 8.9.2011 r., III CZP 41/11, OSNC 2012, Nr 2, poz. 16: „Na postanowienie sądu powszechnego jako sądu pierwszej instancji, oddalające wniosek o wyłączenie arbitra, przysługuje zażalenie”, powołując się na odpowiednie stosowanie art. 394 KPC.

²⁰ Uwagi te odnoszą się do brzmienia art. 1207 § 2 KPC sprzed nowelizacji. Poczawszy od 1.1.2016 r. przepis ten odsyła w zakresie postępowania ze skargi o uchylenie do przepisów o apelacji. W konsekwencji odpaść powinna możliwość zastosowania art. 394 KPC.

²¹ Tak też *T. Ereciński*, w: Kodeks postępowania cywilnego, red. *T. Ereciński*, t. 5, komentarz do art. 1209, Nb 4.

9. Wykonanie przez sąd polubowny czynności wskazanych przez sąd

Sformułowanie art. 1209 § 2 zd. 1 KPC, zgodnie z którym w podjętym postępowaniu sąd polubowny wykonuje czynności wskazane przez sąd, jest najbardziej kontrowersyjne w całej omawianej regulacji. Z jednej strony twierdzi się, że sąd powszechny może nakazać sądowi polubownemu jedynie przeprowadzenie czynności technicznych, jak np. uzupełnienie daty wyroku i miejsca jego wydania²². Z drugiej strony wskazuje się, że taki wniosek nie wynika z brzmienia art. 1209 KPC i postępowanie remisyjne może dotyczyć wszystkich przyczyn uchylenia wyroku arbitrażowego wskazanych w art. 1206 KPC²³. Podnosi się nawet, że: „Sąd państwowy jest obowiązany do wskazania sądowi polubownemu, jakie okoliczności stanowią podstawę do uchylenia jego wyroku oraz jakie czynności powinny być dokonane przez ten sąd w celu usunięcia wadliwości”²⁴. Niektórzy autorzy postulują, by sąd wskazywał tylko przyczyny wadliwości wyroku, a nie sposób usunięcia błędów²⁵.

Można jednak zaproponować jeszcze inną interpretację wskazanego sformułowania, która będzie w zgodzie zarówno z ograniczonym charakterem ingerencji sądu powszechnego w postępowanie arbitrażowe (art. 1159 § 1 KPC), jak i celem artykułu 1209 KPC, tj. usunięciem podstaw do uchylenia wyroku sądu polubownego, a także pozwoli na uniknięcie interpretacji zwrotu „sąd polubowny wykonuje czynności nakazane przez sąd” *per non est*.

Mianowicie, postanowienie sądu powszechnego wydane w trybie art. 1209 KPC powinno ograniczyć się do zawieszenia postępowania i przekazania sprawy sądowi polubownemu (bez wskazywania konkretnych czynności do wykonania czy przyczyn wadliwości wyroku). Natomiast, przez „czynności wskazane przez sąd”, które sąd polubowny ma wykonać w zakresie przekazania sprawy, należy rozumieć wyłącznie podjęcie postępowania przez ten sąd, a także zakończenie tego postępowania w sposób wybrany przez arbitrów, tj. albo wydaniem wyroku, albo przeprowadzeniem jedynie pewnych czynności (np. sporządzeniem dodatkowego uzasadnienia), albo też w inny sposób (np. umorzeniem postępowania, jeśli nie znajdują podstaw do wydania nowego wyroku). Zgodzić należy się z autorami, którzy wskazują, że przesądzenie przez sąd powszechny na etapie wydawania postanowienia w trybie art. 1209 KPC, że wyrok sądu polubownego jest wadliwy przez wskazanie przyczyn wadliwości, stanowiłoby zarówno niedopuszczalne naruszenie autonomii arbitrażu, jak i ujawnienie się sądu powszechnego z treścią przyszłego rozstrzygnięcia²⁶. Co więcej, godziłoby to w zasadę niezawisłości arbitrów. Trudno też byłoby uznać, że art. 1209 KPC przewiduje instytucję autoremedytury²⁷, skoro sąd państwowy „zmuszałby” sąd polubowny do podjęcia pewnych działań.

Sąd powszechny nie powinien zatem wskazywać arbitrom żadnych konkretnych czynności²⁸. Dlatego też bezprzedmiotowe jest ustalanie, czy arbitrzy mogą wyjść „poza zakres” tych wskazań sądu. Gdyby jednak uznać, że na gruncie art. 1209 KPC sąd powszechny może

²² R. Morek, w: Kodeks postępowania cywilnego, red. E. Marszałkowska-Krześ, komentarz do art. 1209, Nb 3.

²³ A. Zielony, Postępowanie rektryfikacyjne, s. 50.

²⁴ P. Prus, w: Kodeks postępowania cywilnego, red. M. Manowska, komentarz do art. 1209, Nb 2.

²⁵ T. Ereciński, w: Kodeks postępowania cywilnego, red. T. Ereciński, t. 5, komentarz do art. 1209, Nb 3; A. Szczęśniak, Kilka uwag, s. 63.

²⁶ A. Zieliński, w: Kodeks postępowania cywilnego, red. A. Zieliński, komentarz do art. 1209, Nb 4.

²⁷ Tak K. Piasecki, w: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, red. K. Piasecki, t. 4, Warszawa 2013, komentarz do art. 1209, Nb 1.

²⁸ A. Zielony, Postępowanie rektryfikacyjne, s. 51.

wskazać czynności do wykonania, to zgodzić należy się ze stanowiskiem, iż w żadnym razie ten zakres nie powinien wiązać sądu polubownego²⁹.

10. Zakres działań arbitrów, obowiązek ich działania i wynagrodzenie dla nich

Konsekwencja przyjętego wyżej stanowiska jest następująca: czynności arbitrów należy podzielić na te, które mogą podjąć, oraz te, które powinni podjąć na podstawie art. 1209 KPC.

Do pierwszej kategorii należą te wszystkie czynności, które – w rozumieniu art. 1209 § 1 KPC – mają na celu usunięcie podstaw do uchylenia wyroku sądu polubownego. Skoro to sąd polubowny wybiera, jakie ma podjąć czynności, to może podjąć wszystkie działania, jakie uzna za stosowne, łącznie z ponownym zbadaniem sprawy.

Do drugiej kategorii należy wyłącznie podjęcie postępowania przez sąd polubowny oraz zakończenie tego postępowania (we wskazany wyżej sposób). Taki wniosek wydaje się być *prima facie* sprzeczny z art. 1199 KPC, zgodnie z którym po wydaniu wyroku albo postanowienia o umorzeniu postępowania lub innego postanowienia kończącego postępowanie w sprawie, kończą się obowiązki arbitrów z wyjątkiem obowiązków określonych w art. 1200–1203 i art. 1204 § 1 KPC. Przepis art. 1199 KPC stanowi wyraz obowiązującego na gruncie prawa polskiego zasady *functus officio*, zgodnie z którą po wydaniu wyroku ustają obowiązki arbitrów i ich prawo do podejmowania działań³⁰. Jest wysoce niefortunne, że ustawodawca nie zawarł w art. 1199 KPC, w katalogu wyjątków od ustania obowiązków arbitrów, odniesienia do art. 1209 KPC. Nie zmienia to faktu, że art. 1209 KPC musi przewidywać pewien obowiązek arbitrów, skoro posługuje się sformułowaniem „sąd polubowny **wykonuje** czynności”³¹. Dlatego też art. 1209 KPC należy traktować jako *lex specialis* w stosunku do art. 1199 KPC³². Wedle innego ujęcia tego problemu, art. 1209 KPC powoduje odzicie mandatu arbitrów³³ lub stanowi dalszy wyjątek od zasady *functus officio*³⁴. Niemniej jednak sąd powszechny nie posiada żadnych sankcji, które mógłby nałożyć na arbitrów za niewykonanie żadnych czynności po przekazaniu im sprawy³⁵. Bierność arbitrów może jednak uzasadnić ich odpowiedzialność odszkodowawczą wobec stron³⁶.

Należy dla porządku wskazać, że zgodnie z art. 1179 § 1 zd. 1 KPC arbiter ma prawo do wynagrodzenia za swoje czynności oraz do zwrotu wydatków. Przepis ten dotyczy również czynności podjętych w postępowaniu remisyjnym. Natomiast szczegółowe zasady wynagro-

²⁹ P. Prus, w: Kodeks postępowania cywilnego, red. M. Manowska, komentarz do art. 1209, Nb 3; A. Szczęśniak, Kilka uwag, s. 63.

³⁰ Zob. S. Riegler, Remission of the Case, s. 236–237.

³¹ Odmienne, wskazując, że arbitrzy nie są zobowiązani do podjęcia jakichkolwiek działań, A. Zieliński, w: Kodeks postępowania cywilnego, red. A. Zieliński, komentarz do art. 1209, Nb 5. A. Zielony, Postępowanie rektyfikacyjne, s. 48, wskazuje, że skoro art. 1209 nie znajduje się w katalogu z art. 1199 KPC, to nie przewiduje on w ogóle obowiązków arbitrów.

³² A. Szczęśniak, Kilka uwag, s. 63.

³³ T. Ereciński, w: Kodeks postępowania cywilnego, red. T. Ereciński, t. 5, komentarz do art. 1209, Nb 1.

³⁴ A. Zielony, Postępowanie rektyfikacyjne, s. 48; S. Riegler, Remission of the Case, s. 236–237.

³⁵ A. Zieliński, w: Kodeks postępowania cywilnego, red. A. Zieliński, komentarz do art. 1209, Nb 5; A. Szczęśniak, Kilka uwag, s. 62.

³⁶ W. Głodowski, Sytuacja prawna arbitra (uprawnienia i obowiązki), ADR 2011, Nr 4, s. 135.

dzenia arbitra określa albo umowa stron, albo *receptum arbitrii*, albo też regulamin stałego sądu polubownego.

11. Drugi wyrok sądu polubownego

Istnieje kolejna poważna wątpliwość związana z praktycznym zastosowaniem art. 1209 KPC. Paragraf 2 zd. 3 wyraźnie wskazuje, że możliwe jest wydanie przez sąd polubowny kolejnego wyroku, od którego nie przysługuje jednak odrębna skarga o uchylenie. Twierdzi się nawet, że postępowanie remisyjne zawsze kończy się wydaniem wyroku³⁷. Możliwe są dwa scenariusze: albo drugi wyrok ma zastąpić pierwszy wyrok³⁸, np. uchylić go i orzec ponownie o żądaniach stron lub uchylić i odrzucić pozew, albo też drugi wyrok powinien mieć zupełnie samodzielny status³⁹. W takiej jednak sytuacji w jednej sprawie zapadną dwa (możliwe, że sprzeczne) wyroki sądu polubownego⁴⁰. Oba rozwiązania są, mniej lub bardziej, wadliwe.

Odnosnie do pierwszego stanowiska, należy wskazać, że sąd polubowny nie powinien mieć możliwości uchylenia swojego wyroku. Podstawę takiego wniosku może stanowić art. 1215 § 2 pkt 5 KPC, zgodnie z którym odmawia się uznania lub stwierdzenia wykonalności wyroku, który nie stał się jeszcze dla stron wiążący lub **został uchylony** albo jego wykonanie zostało wstrzymane przez sąd państwowy. Należy jednak wziąć pod uwagę sformułowanie art. V ust. 1 lit. e Konwencji o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 10.6.1958 r.⁴¹, który – w analogicznej sytuacji – wskazuje, że podstawą odmowy uznania lub stwierdzenia wykonalności jest uchylenie lub wstrzymanie wykonalności dokonane przez „właściwą władzę kraju, w którym lub według prawa którego orzeczenie zostało wydane”; a zatem nie przez sąd polubowny. Dlatego też poza przypadkami, w których uchylenie wyroku przez sąd polubowny przewidziały strony w zapisie na sąd polubowny (lub poprzez inkorporację regulaminu sądu polubownego), wydanie przez arbitrów wyroku uchylającego jest niewłaściwe.

Odnosnie natomiast do drugiego stanowiska, funkcjonowanie dwóch sprzecznych ze sobą wyroków jest wysoce niepożądane. Można twierdzić, że taka sytuacja uzasadnia uchylenie drugiego wyroku. Zgodnie z art. 1206 § 1 pkt 6 KPC wyrok sądu polubownego podlega uchyleniu, jeśli w tej samej sprawie między tymi samymi stronami zapadł prawomocny wyrok sądu, przez który doktryna rozumie również wyrok sądu polubownego⁴².

³⁷ P. Prus, w: Kodeks postępowania cywilnego, red. M. Manowska, komentarz do art. 1209, Nb 4; odmiennie T. Ereciński, w: Kodeks postępowania cywilnego, red. T. Ereciński, t. 5, komentarz do art. 1209, Nb 4, który wskazuje, że sąd polubowny może wydać wyrok.

³⁸ A. Jakubecki, w: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, red. H. Dolecki, T. Wiśniewski, Warszawa 2013, komentarz do art. 1209, Nb 2.

³⁹ Tak np. A. Zieliński, w: Kodeks postępowania cywilnego, red. A. Zieliński, komentarz do art. 1209, Nb 6.

⁴⁰ A. Zieliński, tamże, wskazując, że w przypadku złożenia wniosku o uznanie wyroku lub obu wyroków, sąd powszechny powinien, na podstawie art. 1216 § 1 KPC, odroczyć rozpoznanie sprawy do czasu rozstrzygnięcia skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego i zarzutów co do nowego wyroku.

⁴¹ Dz.U. z 1962 r. Nr 9, poz. 41.

⁴² T. Ereciński, K. Weitz, Sąd arbitrażowy, Warszawa 2008, s. 398; R. Morek, w: Kodeks postępowania cywilnego, red. E. Marszałkowska-Krześ, komentarz do art. 1206, Nb 28; K. Piasecki, w: Kodeks postępowania cywilnego, red. K. Piasecki, t. 4, komentarz do art. 1206, Nb 31; oraz – jak się wydaje – A. Zieliński, w: Kodeks postępowania cywilnego, red. A. Zieliński, komentarz do art. 1206, Nb 14. A. Jakubecki twierdzi natomiast, że termin „sąd” użyty w art. 1206 KPC należy rozumieć w opozycji do art. 1158 KPC w związku ze zrównaniem wyroku sądu polubow-

Pomocny w zakresie ustalenia treści potencjalnego wyroku wydanego przez sąd polubowny w trybie art. 1209 KPC nie jest również art. 1202 KPC, stosowany odpowiednio na mocy art. 1209 § 2 zd. 2 KPC. Odpowiednie stosowanie tego przepisu w postępowaniu remisyjnym oznacza konieczność wydania przez arbitrów wyroku w terminie 2 miesięcy (taki termin na uzupełnienie wyroku przewiduje art. 1202 zd. 2 KPC). Warto również zauważyć, że zawieszenie postępowania przez sąd powszechny „na czas określony” w rozumieniu art. 1209 § 1 KPC powinno odnosić się właśnie do terminu z art. 1202 KPC.

Próbując zatem udzielić odpowiedzi na pytanie, jak zakończyć się ma postępowanie remisyjne, należy sięgnąć raz jeszcze do *ratio legis* art. 1209 KPC, którym jest doprowadzenie do takiego stanu, w którym (zgodny z prawem) wyrok sądu polubownego ma pozostać w obrocie prawnym. Jeśli wadliwości wyroku nie da się usunąć w podjętym postępowaniu, zastosowanie postępowania remisyjnego jest niecelowe⁴³, np. w przypadku braku zdatności arbitrażowej czy wadliwości zapisu na sąd polubowny⁴⁴. Niektórzy autorzy twierdzą wobec tego, że postępowanie remisyjne może służyć jedynie do usunięcia niektórych przypadków: sprzeczności wyroku z porządkiem publicznym, sytuacji, w której naruszono prawo strony do przedstawienia swoich racji oraz wadliwej kompozycji sądu polubownego⁴⁵.

Jeśli zatem postępowanie remisyjne ma usunąć aż tak rażące błędy wyroku, jak jego sprzeczność z klauzulą porządku publicznego, konieczne jest umożliwienie sądowi polubownemu wydania drugiego, osobnego wyroku w sprawie, który wolny będzie od wad zarzuczanych pierwszemu wyrokowi w skardze. W opisanej wyżej sytuacji sąd rozpatrujący skargę powinien uchylić pierwszy, wadliwy wyrok. W obrocie prawnym pozostanie rozstrzygnięcie sądu polubownego zgodne z prawem. Jeśli sąd polubowny nie usunie wad zarzuczanych jego wyrokowi, np. wydając drugi wyrok o tej samej treści, powinny zostać uchylone oba wyroki. Możliwe będzie wreszcie, że w wyniku rozpoznania całości materiału okaże się, że to pierwszy wyrok wydany przez arbitrów był prawidłowy, a drugi jest wadliwy; wtedy należałoby uchylić ten ostatni. Jak widać, nie zawsze będzie dało się „uratować” zaskarżony wyrok. Będzie inaczej, gdy sąd polubowny w podjętym postępowaniu przeprowadzi jedynie pewne czynności procesowe (np. w celu umożliwienia stronie przedstawienia swoich racji, co nie spowoduje jednak zmiany rozstrzygnięcia sądu polubownego).

Od wyroku wydanego przez sąd polubowny w trybie art. 1209 KPC nie służy co prawda skarga. Sąd powszechny rozpoznaje zarzuty do czynności sądu polubownego oraz przeciwko wydanemu wyrokowi sądu polubownego po podjęciu postępowania. Twierdzi się jednak w doktrynie, że zarzuty te pokrywają się z podstawami skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego (art. 1206 KPC)⁴⁶. Co więcej, wspomniane „zarzuty”, które wnosi się przeciwko nowemu wyrokowi sądu polubownego, stanowią właściwie odpowiednik skargi o uchylenie

nego z wyrokiem sądu państwowego po jego uznaniu lub stwierdzeniu wykonalności. W konsekwencji – jak się wydaje – nie można tego rozumowania rozszerzać na inne sytuacje (zob. *A. Jakubecki*, w: Kodeks postępowania cywilnego, red. *H. Dolecki*, *T. Wiśniewski*, komentarz do art. 1206, Nb 9). *T. Ereciński* wspomina natomiast w kontekście art. 1206 § 1 pkt 6 KPC wyraźnie jedynie o wyroku sądu państwowego (*T. Ereciński*, w: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, red. *T. Ereciński*, t. 5, komentarz do art. 1206, Nb 14).

⁴³ *P. Prus*, w: Kodeks postępowania cywilnego, red. *M. Manowska*, komentarz do art. 1209, Nb 2.

⁴⁴ *T. Ereciński*, w: Kodeks postępowania cywilnego, red. *T. Ereciński*, t. 5, komentarz do art. 1209, Nb 3; *A. Zielony*, Postępowanie rektyfikacyjne, s. 50.

⁴⁵ *S. Riegler*, Remission of the Case, s. 238.

⁴⁶ *A. Zieliński*, w: Kodeks postępowania cywilnego, red. *A. Zieliński*, komentarz do art. 1209, Nb 7; *P. Prus*, w: Kodeks postępowania cywilnego, red. *M. Manowska*, komentarz do art. 1209, Nb 5. *A. Zielony* rozróżnia też wy-

i zmierzają do tego samego celu; dla strony, która pierwotnie nie wniosła skargi o uchylenie pierwszego wyroku, a kwestionuje jedynie drugie orzeczenie zarzuty będą właściwie *quasi-skargą*⁴⁷. Przyjęcie poglądu przeciwnego, tj. o niezaskarżalności orzeczenia wydanego przez arbitrow na podstawie art. 1209 KPC, doprowadziłoby do konsekwencji trudnych do zaakceptowania w praktyce. W takim przypadku jedynym wentylem bezpieczeństwa dla obrotu byłoby postępowanie w przedmiocie uznania lub stwierdzenia wykonalności. W przypadku uznawania i wykonywania krajowych orzeczeń, ich kontrola jest jednak znacząco ograniczona (art. 1214 § 3 KPC).

12. Wpływ postępowania remisyjnego na postępowania postarbitrażowe

Związek postępowania remisyjnego z postępowaniem w przedmiocie skargi o uchylenie wyroku jest regulowany wprost przez art. 1209 § 1 KPC – postępowanie ze skargi zostaje zawieszona na czas trwania remisyjnego. Ustawodawca nie przewidział jednak, jaki wpływ ma zakończenie postępowania remisyjnego na postępowanie w przedmiocie skargi, w szczególności brak jest regulacji powodującej np. możliwość umorzenia postępowania ze skargi, jeśli sąd polubowny usunął podstawy do uchylenia wydanego przez siebie wyroku. Twierdzi się zatem, że jeśli tak faktycznie się stało, sąd powszechny powinien oddalić skargę (o ile skarżący, który jest zadowolony z wyniku postępowania remisyjnego, oczywiście jej uprzednio nie cofnął)⁴⁸. Takie rozwiązanie jest prawidłowe wyłącznie, gdyby przyjąć, że sąd polubowny mógłby uchylić swój pierwszy wyrok albo w przypadkach, gdy „naprawa” wyroku polega jedynie na przeprowadzeniu pewnych czynności procesowych. Jeśli możliwe jest wydanie przez sąd polubowny dwóch konkurencyjnych orzeczeń, aktualizuje się konieczność uwzględnienia skargi (jak wskazano wyżej – odnośnie do któregośkolwiek z orzeczeń, a nawet obu).

Ponadto, postępowanie remisyjne nie ma bezpośredniego wpływu na postępowanie w przedmiocie uznania lub wykonania wyroku sądu polubownego. Jego wszczęcie (lub nawet złożenie wniosku o jego wszczęcie) może stanowić jednak dodatkowe uzasadnienie zarówno do wstrzymania wykonalności wyroku sądu polubownego (art. 1210 KPC), jak i odroczenia rozpoznania sprawy o uznanie lub stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego (art. 1216 § 1 zd. 1 KPC).

13. Postępowanie remisyjne w wiodących regulaminach arbitrażowych

Postępowanie remisyjne zostało uregulowane również w kilku regulaminach arbitrażowych. Zgodnie z art. 40 Regulaminu Arbitrażowego Wiedeńskiego⁴⁹, jeżeli sąd przekazuje postępowanie zespołowi orzekającemu do rozpoznania, zastosowanie znajdują postanowienia Regulaminu Wiedeńskiego. Sekretarz Generalny i Prezydium mogą przedsięwziąć wszelkie środki

rażnie zarzuty co do nowego wyroku od zarzutów co do czynności sądu polubownego – *tenże*, Postępowanie rektyfikacyjne, s. 53–54.

⁴⁷ A. Zielony, Postępowanie rektyfikacyjne, s. 53–54.

⁴⁸ Tamże, s. 55.

⁴⁹ Dostęp do polskiej wersji językowej pod adresem: http://www.viac.eu/images/Wiener_Regeln_Polnisch_20140402.pdf.

w celu umożliwienia zespołowi orzekającemu spełnienia wymogów związanych z przekazaniem sprawy. Sekretarz Generalny może ustalić zaliczkę na poczet kosztów w celu pokrycia dodatkowych wydatków i honorariów zespołu orzekającego oraz kosztów administracyjnych.

Podobne regulacje, skupiające się na kosztach i ułatwieniu trybunałowi rozpoznania sprawy przewiduje również art. 35 ust. 4 Regulaminu Arbitrażowego ICC⁵⁰, wychodząc jednak także poza wskazany zakres. Zgodnie z tym przepisem (tłum. własne)⁵¹, jeśli sąd zwraca sprawę trybunałowi, artykuły 31, 33, 34 oraz niniejszy artykuł stosują się odpowiednio do jakiegokolwiek uzupełnienia lub wyroku wydanego zgodnie z odesłaniem przez sąd. Sąd Arbitrażowy ICC może podjąć takie działania, które będą konieczne do umożliwienia trybunałowi wykonania tego odesłania i może ustanowić zaliczkę na dodatkowe koszty i wydatki trybunału oraz jakiegokolwiek dodatkowe koszty ICC. Wskazane w art. 35 ust. 4 Regulaminu Arbitrażowego ICC przepisy dotyczą odpowiednio zasad wydawania wyroku, obowiązku przedłożenia wyroku do zatwierdzenia przez ICC, doręczenia wyroku i zrzeczenia się prawa do skargi oraz uzupełnienia i rektyfikacji wyroku. Podobną regulację zawiera również Regulamin CEPANI w art. 33 ust. 6⁵².

14. Uwagi *de lege ferenda*

Zamiast podsumowania można zaproponować uwagi *de lege ferenda* odnośnie do art. 1209 KPC. Najprostszym rozwiązaniem byłoby najpewniej usunięcie tego przepisu, który zresztą i tak zdaje się nie obowiązywać poprzez *desuetudo*. Takie rozwiązanie jest jednak krytykowane – nie ma powodów by pozbywać się przydatnego narzędzia⁵³. Artykuł 1209 KPC *de lege lata* przydatnym narzędziem jednak nie jest. Istnieją systemy prawne, jak np. austriacki, które obywają się bez instytucji remisji. To jedna z możliwości. Druga możliwość wiąże się z taką zmianą art. 1209 KPC, która pozostanie w zgodzie z pierwowzorem, art. 34 ust. 4 ustawy modelowej, a najlepiej, jeśli po prostu powtórzy tekst tego przepisu. Dodatkową opcją byłoby rozstrzygnięcie w znowelizowanym art. 1209 KPC kwestii konkurencji pomiędzy postępowaniami skargowymi odnoszącymi się do pierwszego, zaskarżonego wyroku sądu polubownego, oraz drugiego – wydanego wskutek postępowania remisyjnego (np. połączenie obu postępowań do wspólnego rozpoznania). Nie ma jednak pewności, że postępowanie remisyjne stanie się realnym narzędziem w rękach sądu. Dotychczasowa praktyka arbitrażu międzynarodowego pokazuje, że będzie to trudne zadanie.

⁵⁰ Dostęp do angielskiej wersji językowej pod adresem: <http://www.iccwbo.org/Products-and-Services/Arbitration-and-ADR/Arbitration/Rules-of-arbitration/ICC-Rules-of-Arbitration/>.

⁵¹ W oryginale: *Where a court remits an award to the arbitral tribunal, the provisions of Articles 31, 33, 34 and this Article 35 shall apply mutatis mutandis to any addendum or award made pursuant to the terms of such remission. The Court may take any steps as may be necessary to enable the arbitral tribunal to comply with the terms of such remission and may fix an advance to cover any additional fees and expenses of the arbitral tribunal and any additional ICC administrative expenses.*

⁵² Dostęp do angielskiej wersji językowej pod adresem: <http://www.cepani.be/en/arbitration/rules/disputes-%E2%82%AC-25000>.

⁵³ G. Born, *International Commercial Arbitration*, t. 3, Alphen aan den Rijn 2014, s. 3152–3154.